

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв
Кафедра духових та ударних інструментів

СЕМОЧКО ОЛЕГ ІГОРОВИЧ

Бакалаврська робота

**КОНКУРСИ ВИКОНАВЦІВ
НА ДУХОВИХ ТА УДАРНИХ ІНСТРУМЕНТАХ
В ІСТОРІЇ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ**

зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

Науковий керівник:
заслужений діяч мистецтв України,
кандидат педагогічних наук, професор
Цюлюпа Степан Данилович

Рівне - 2022

Семочко О. І. Конкурси виконавців на духових та ударних інструментах в історії музичного мистецтва України: дипломна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» / [наук. кер. –заслужений діяч мистецтв України, кандидат педагогічних наук, професор Цюлюпа С. Д.]. – Рівне: РДГУ, 2022.

У бакалаврському дослідженні розглядаються питання передумов становлення та розвитку конкурсів та фестивалів виконавців на духових та ударних інструментах в Україні.

В роботі надається аналіз виконавських конкурсів та їх роль у розвитку музичного мистецтва України.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
 РОЗДІЛ I КОНКУРСИ ТА ФЕСТИВАЛІ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ	
1.1. Виконавські конкурси та фестивалі в дослідженнях науковців.....	10
1.2. Історичні передумови становлення та розвитку виконавських конкурсів..	15
Висновки до першого розділу.....	19
 РОЗДІЛ II КОНКУРСИ ВИКОНАВЦІВ НА ДУХОВИХ ТА УДАРНИХ ІНСТРУМЕНТАХ В УКРАЇНІ	
2.1. Конкурси та фестивалі на сучасному етапі розвитку	21
2.2. Виконавські конкурси та фестивалі на Рівненщині	28
 Висновки до другого розділу.....	31
 ВИСНОВКИ.....	33
 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36
 ДОДАТКИ.....	41

ВСТУП

Актуальність теми.

Сучасні виклики суспільства ставлять перед освітою високі вимоги, що передбачає активізацію і розвиток особистих якостей підрастаючого покоління та гармонійне їх втілення у життєдіяльність з метою задоволення наявних професійних та культурних запитів.

Музичне мистецтво у системі сучасної освіти розглядається як суттєвий компонент загальної освіти, його могутній виховний та розвиваючий потенціал нерозривний з естетичною природою, завдяки якій досягаються процеси потужного впливу на духовне життя та внутрішній світ особистості.

Вдосконалення музичної освіти детермінує проблему художньо-творчого розвитку особистості як основи його професійного зростання. В цьому контексті важливого значення набуває дослідження різноманітних форм і методів розвитку музичного мистецтва.

Серед різноманітних засобів формування особистості важливе місце належить конкурсним змаганням, що стають однією з основних прогресивних форм виявлення талантів, зростання професійної майстерності музикантів, налагодження творчої комунікації викладачів, своєрідною лабораторією по обміну педагогічним та виконавським досвідом, дієвою формою популяризації вітчизняної школи гри на музичних інструментах.

Історія розвитку українського виконавства на духових та ударних інструментах ґрунтовно висвітлена у фундаментальних працях В. Апатського, П. Круля, В. Посвалюка, Ю. Рудчука, С. Цюлюпи.

Методичні питання українського духового виконавства та освіти знайшли відображення у наукових дослідженнях В. Апатського, В. Посвалюка, А. Карпяка, Р. Наконечного, В. Громченка, Р. Вовка, І. Гишки та ін.

Зародження та розвиток фестивально-конкурсного руху досліджували науковці К. Давидовський, О. Зуєв, Г. Хрома, А. Пискач, Я. Ігнат'єва, А. Черних.

Історія становлення та розвитку конкурсів на духових та ударних інструментах в Україні епізодично висвітлена у окремих статтях В. Апатського, В. Посвалюка, С. Цюлюпи.

Але, відсутність комплексного дослідження конкурсів на духових та ударних інструментах в Україні зумовили вибір теми бакалаврського дослідження. „ Конкурси виконавців на духових та ударних інструментах в історії музичного мистецтва України”.

Зв'язок роботи з науковими планами. Бакалаврське дослідження входить до плану науково-дослідної роботи кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету і складає частину наукового напрямку “Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя ”. Тему наукової роботи затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету.

Мета дослідження: визначити передумови становлення та розвитку конкурсів та фестивалів виконавців на духових та ударних інструментах, розкрити сутність організації процесу конкурсних змагань, проаналізувати основні конкурси виконавців на духових та ударних інструментах в Україні.

Для досягнення поставленої мети дослідження визначено наступні **завдання:**

- проаналізувати стан вивчення проблеми на основі існуючої джерельної бази;
- дослідити розвиток конкурсного та фестивального руху в еволюції

зарубіжного та вітчизняного музичного мистецтва;

- розкрити сутність та мету проведення виконавських конкурсів та фестивалів;
- обґрунтувати ступінь впливу виконавських конкурсів на професійне становлення музиканта;
- дослідити історичні передумови та чинники, що вплинули на виникнення та розвиток конкурсного руху;
- проаналізувати специфіку проведення конкурсів виконавців на духових та ударних інструментах в Україні;

Об'єкт дослідження – процес розвитку українського духового виконавства.

Предмет дослідження – конкурси на духових та ударних інструментах в історії музичного мистецтва України.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять праці провідних науковців у галузі історії розвитку українського виконавства на духових та ударних інструментах (В. Апатський, П. Круляк В. Посвалюка Ю. Рудчук, С. Цюлюпа); питання зародження та розвитку фестивально-конкурсного руху досліджували науковці К. Давидовський, О. Зуєв, Г. Хрома, А. Пискач, Я. Ігнат'єва; надзвичайно цінними для нашого дослідження є наукові роботи, присвячені розгляду питань організації конкурсів виконавців на духових та ударних інструментах в Україні (В. Апатський, В. Посвалюк, С. Цюлюпа).

Концепція дослідження спирається на застосування комплексу наукових методів, а саме:

- *історичного* – задіяний у розгляді культурно-мистецького життя України у контексті історико-політичних і соціокультурних чинників;
- *ретроспективного* – аналізування культурно-мистецьких процесів;

– *системного підходу*, що узагальнює досягнення духового виконавства в Україні на сучасному етапі його розвитку.

Наукова новизна роботи полягає у:

- здійсненні комплексного музикознавчого аналізу духового мистецтва як явища української культури;
- уточненні сутності та мети проведення конкурсних змагань;
- визначенні культурно-історичних передумов розвитку конкурсів на духових та ударних інструментах в Україні;
- висвітленні динаміки та сутності організації виконавських конкурсів та фестивалів;
- обґрунтуванні впливу виконавських конкурсів на професійне становлення і вдосконалення музиканта.

Організація дослідження. Дослідження відбувалося у три етапи протягом 2021 - 2022 років, згідно затвердженого календарного плану були зроблені наступні заходи з реалізації написання бакалаврської роботи:

Перший етап.

На першому етапі (вересень-грудень 2021 р.) відбулось затвердження теми бакалаврського дослідження „Конкурси на духових та ударних інструментах в історії музичного мистецтва України”; розроблено та узгоджено з науковим керівником структуру написання наукової роботи згідно до нормативних вимог; на першому етапі вивчався стан розробки даної проблеми в її теоретичному аспекті.

Була зібрана і проаналізована наукова історична, мистецтвознавча, педагогічна література з питань бакалаврського дослідження, визначені та сформульовані категоріально-понятійний апарат дослідження (об’єкт, предмет, завдання та методи дослідження); узагальнено основні поняття визначеної

проблематики; був написаний вступ та перший розділ бакалаврського дослідження.

Другий етап.

На другому етапі відбулось редагування I розділу бакалаврської роботи. У березні 2022 р. на засіданні кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ відбувся звіт щодо написання I-го розділу, внесення виправлень і коректив, запропонованих членами науково-педагогічного складу кафедри; впродовж квітня-травня був написаний другий розділ бакалаврської роботи, написані висновки до двох розділів та загальні висновки.

На **третьому етапі** був уточнений список використаних джерел та оформлені додатки наукової бакалаврської роботи; проведено редагування та оформлення дослідження, визначені основні етапи презентації бакалаврської роботи на захисті.

Практичне значення роботи. Бакалаврська робота дає корисний комплекс знань для самостійної роботи студентів та учнів мистецьких закладів України, майбутніх викладачів класів духових та ударних інструментів.

Наукова робота сприяє засвоєнню учнями та студентами обсягу знань з питань виконавства на духових та ударних інструментах та застосування їх у самостійній педагогічній роботі. Сформульовані у дослідженні основні положення, зроблені висновки, викладений фактичний матеріал можуть бути використані для розробки індивідуальних планів учнів та студентів за освітньо-кваліфікаційними ступенями “бакалавр” та “магістр”, оновлення змісту фахових навчальних курсів з дисциплін „ Історія розвитку духового інструментального мистецтва”, „ Методика викладання гри на музичних інструментах”, створення методичних рекомендацій. Окремі методичні ресурси можуть бути впроваджено в розробку спецкурсів із підготовки бакалаврів та магістрів спеціальності 025

«Музичне мистецтво».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Повний обсяг роботи складає 47 сторінок, з них 35 сторінок основного тексту. Список використаних джерел становить 33 найменувань.

РОЗДІЛ I КОНКУРСИ ТА ФЕСТИВАЛІ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Виконавські конкурси та фестивали в дослідженнях науковців.

Динамічні зміни, що відбуваються у всіх сферах політичного, соціального, освітнього та культурного життя сучасного суспільства, динамічні процеси у національній музичній культурі визначають феномен музичного мистецтва як непересічного явища соціокультурного простору.

Музичне мистецтво, як один з головних і вагомих засобів впливу на розвиток особистості, на сучасному етапі стає якісною ознакою культурного життя суспільства. Музичне мистецтво характеризується постійним пошуком нових форм музичної діяльності, які б в повній мірі забезпечували реалізацію творчого потенціалу особистості.

Український науковець М. Бажанов класифікує такі форми музичної діяльності як традиційні і надсучасні. До традиційних форм музичної діяльності, так званих „організаційних форматів виконавської майстерності” дослідник зараховує виконавські конкурси, фестивали, концерти. Продуктом розвитку сучасних технологій є можливість інтернету та соціальних мереж, що, на наш погляд, також є прогресивною і дієвою формою музичної діяльності [5].

Загальновідомо, що без конкурсів важко уявити музичне життя будь-якої країни. Проведення виконавських конкурсів є певним показником рівня розвитку культурного життя країни. Видатний композитор Д. Шостакович розглядав виконавський конкурс не тільки як своєрідний трамплін для злету талановитого музиканта, а й як вагомую форму діяльності, що істотно впливає на розвиток мистецтва, сприяє обміну педагогічним та виконавським досвідом, і, зрештою, слугує справі розвитку дружніх стосунків між народами різних країн.

Варто зазначити, що розвиток музичного мистецтва на сучасному етапі характеризується значним зростанням різноманітних виконавських конкурсів та

фестивалів - міжнародних, всеукраїнських, регіональних тощо, які є абсолютно різними з огляду на умови та організацію проведення, але які об'єднані єдиною метою - це сприяння розвитку виконавської майстерності, популяризація української виконавської школи, популяризація кращих зразків української композиторської спадщини, інтеграція українського виконавського мистецтва у світовий простір, піднесення культурного авторитету України в світі.

В рамках нашого дослідження, вважаємо за необхідне розкрити сутність основної дефініції роботи. Отже, виконавський конкурс – це „конкурентна форма концертного виступу музикантів за попередньо обумовленими умовами, що є фактором розвитку професійного музичного виконавства та своєрідним засобом пропаганди академічного музичного мистецтва в соціокультурному просторі” [18]. Значною мірою виконавські конкурси розкривають стан виконавського мистецтва у світі та допомагають визначити перспективи розвитку окремих виконавських шкіл в їх порівнянні.

Дещо інакше трактується зміст суміжного до „конкурс”, поняття „музичний фестиваль”. Фестиваль – це музичний захід, в рамках якого відбуваються виступи на різних музичних інструментах. Як правило, музичні фестивалі приурочені до знаменних дат або свят і носять більш масовий характер.

З огляду на вищесказане, необхідно наголосити, що треба чітко розрізнити фестивальний рух від виконавських конкурсів, які різняться, в першу чергу, ступенем професійності учасників. В нашому дослідженні ми маємо за мету розглянути саме професійні, академічні конкурси виконавців на духових та ударних інструментах.

Слід зауважити, що донедавна питання функціонування музичних виконавських конкурсів та фестивалів в Україні не були предметом спеціального дослідження вітчизняних мистецтвознавців, що є цілком зрозумілим, адже тільки в роки незалежності конкурсно-фестивальний рух в країні набув значної популярності та масовості. Разом з тим, відмітимо, що останнім часом відбулись

позитивні зрушення в цьому напрямі, адже все більше науковців в своїх дослідженнях звертаються до цієї теми. Варто назвати захищені кандидатські дисертації українських музикознавців М. Шведа „Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики в Україні на новому етапі (1990 – 2005 рр.)” та С. Зуєвої “Сучасний культурний простір та семіотика музичного фестивалю (на матеріалах Харкова)”. Ці наукові роботи автори присвятили ґрунтовному розгляду музичних фестивалів в Україні, їх цілям та завданням, аналізу їх ролі у розвитку музичного мистецтва в Україні.

Надзвичайно цікавою, на наш погляд, є кандидатська дисертація української дослідниці Т. В. Зінської „Музично-виконавське мистецтво в соціокультурному просторі України кінця ХХ – початку ХХІ століття”, в якій музичні виконавські конкурси розглядаються як соціокультурне явище, як дієва „форма актуалізації розвитку як музично-виконавського мистецтва загалом, так і підвищення виконавської майстерності окремого музиканта зокрема” [18]. У даному науковому дослідженні авторка намагається визначити як позитивні, так і негативні характеристики виконавських конкурсів з точки зору якості та професійності виконавства; обґрунтовує виховні та розвиваючі функції конкурсів у професійному музичному виконавстві; піднімає актуальні питання об’єктивності оцінювання виступів на конкурсних змаганнях тощо.

Темі дослідження виконавських конкурсів з точки зору феномену соціокультурного простору присвячує свої наукові пошуки музикознавець А. Р. Романенко. В своїх багаточисельних дослідженнях з означеної тематики, А. Романенко обґрунтовує вплив музично-виконавських конкурсів на формування та розвиток професійної компетентності майбутніх викладачів мистецьких дисциплін; розглядає конкурси як дієвий засіб набуття та збагачення виконавського досвіду; підкреслює значення заходів, що відбуваються під час проведення конкурсу: майстер-класів, презентацій, круглих столів, науково-методичних конференцій, лекцій та доповідей тощо.

Цікавою та ґрунтовною є кандидатська дисертація М. Пухляк „Конкурс музикантів-виконавців як феномен сучасного культурного простору”, присвячена проблемам організації та проведення виконавських конкурсів та їх ролі у розвитку музичного мистецтва.

Стосовно досліджень конкурсів виконавців на духових та ударних інструментах, то варто зазначити, що ця тема епізодично висвітлена у наукових роботах видатних зарубіжних та вітчизняних виконавців та педагогів-практиків.

Так, надзвичайно ґрунтовною та корисною для нашого дослідження є робота знаного музикознавця А. Черних „Радянське духове інструментальне мистецтво”, в якій автором розглядаються питання становлення та розвитку духового мистецтва, згадуються імена видатних виконавців на духових інструментах, аналізується історичний шлях заснування та розвитку виконавських конкурсів на духових та ударних інструментах.

У численних наукових дослідженнях патріарха української духової фаготової школи, народного артиста України, члена Академії наук України, доктора мистецтвознавства, професора Володимира Миколайовича Апатського, присвячених історії розвитку духового музичного виконавського мистецтва, актуальним проблемам духового виконавства та методиці навчання гри на духових інструментах, присутній розгляд питань, пов’язаних з організацією та проведенням виконавських конкурсів та їх ролі у розвитку професійного виконавського мистецтва.

Необхідно згадати наукові роботи заслуженого артиста України, доктора мистецтвознавства, професора, президента Гільдії трубачів-професіоналів України Валерія Терентійовича Посвальнока, в яких він досить ґрунтовно розглядає специфіку виконавських конкурсів на духових інструментах, їх позитивний вплив на професійне зростання молодих музикантів.

Неодноразово до теми виконавських конкурсів в своїх наукових дослідженнях звертається заслужений діяч мистецтв України, професор,

завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ Степан Данилович Цюлюпа, який є організатором та директором Всеукраїнського конкурсу виконавців (ансамблів) на духових та ударних інструментах імені В'ячеслава Старченка та головним редактором єдиного в Україні збірника наукових праць в жанрі духової музики „Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя”.

Ці та інші наукові дослідження розширили інформаційний діапазон вивчення питань становлення та розвитку конкурсно-фестивального руху в Україні та його впливу на покращення виконавської майстерності молодих музикантів.

1.2. Історичні передумови становлення та розвитку виконавських конкурсів.

У всі часи, починаючи з глибокої давнини, музиканти прагнули дружнього суперництва в ім'я мистецтва. У різні епохи панували різні форми творчих змагань. Відомо, що в епоху Античності великою популярністю користувались змагання між співаками та виконавцями на музичних інструментах, які аби продемонструвати свої таланти з'їжджались зі всіх куточків Стародавньої Греції. Цікавим є той факт, що музичні змагання включались і в програму Олімпійських та Піфійських ігор.

Ця традиція змагань кращих співаків та виконавців на музичних інструментах знайшла місце і у житті античного Риму. Цікавим є той факт, що саме з тих часів походить термін *лауреат*, в знак того, що голови переможців були увінчані лавровими вінками.

В епоху Середньовіччя конкурсні змагання проходили серед вуличних мандрівних музикантів: жонглерів, труверів, менестрелій.

У всі наступні часи проходили змагання між талановитими композиторами та виконавцями. Ми знаємо про змагання між Г. Генделем та Д. Скарлатті, Й. С. Бахом та Л. Маршаном, В. Моцартом та А. Клементі, Г. Берліозом та К. Дебюссі тощо.

На початку XIX століття в Європі почали організовувати професійні виконавські конкурси, які у XX столітті набули статусу міжнародних.

Зауважимо, що вперше професійні виконавці-духовики прийняли участь у II Всесоюзному конкурсі, який проходив у Ленінграді (1935 р.). Лауреатами 1-ї премії стали кларнетисти А. Володін, В. Генслер, трубач М. Полонський; лауреатами 2-ї премії – флейтист Ю. Ягудін, кларнетисти А. Штарк, Д. Райтер, фаготист П. Караулов, трубач С. Єрьомін; флейтист Б. Тризно, кларнетист З.

Вартанян, фаготист А. Галусян, трубоч Л. Юрьєв, тромбоніст В. Щербінін, тубіст А. Удовенко.

У 1941 році в Москві пройшов I Всесоюзний конкурс виконавців на духових інструментах, головою журі якого був М. Табаков.

Велика вітчизняна війна на довгі роки перервала традицію проведення музичних виконавських конкурсів. У 1963 році в Ленінграді пройшов конкурс виконавців на оркестрових інструментах, в якому брали участь в тому числі і виконавці-духовики. Рівень виконавців був настільки високим, що звання лауреатів отримали 35 учасників.

У 1979 році у Мінську пройшов конкурс виконавців на дерев'яних духових інструментах (голова журі композитор К. Хачатурян), у 1980 р. у Талліні відбувся конкурс виконавців на мідних та ударних інструментах (голова журі композитор А. Нестеров).

Всесоюзні конкурси виконавців на дерев'яних духових інструментах проходили у 1983 році в Одесі (голова журі композитор А. Флярковський), та виконавців на мідних духових та ударних інструментах у 1984 році у Алма-Аті (голова журі композитор Х. Мірза-заде).

У післявоєнні роки виконавці на духових та ударних інструментах брали участь і в міжнародних конкурсах, членами журі яких неодноразово були видатні радянські виконавці та педагоги М. Платонов, П. Чумаков, В. Буяновський, Г. Орвід, І. Пушечніков, Ю. Усов, Т. Докшицер, В. Соколов та ін.

Вперше радянські виконавці на духових та ударних інструментах виступили на музичному конкурсі I всесвітнього фестивалю демократичної молоді та студентів у Празі (1947 р.), і у наступні роки щорічно брали участь у цьому заході. Лауреатами 1-ї премії стали В. Полех, І. Рогінський, І. Поляцкін; 2-ї премії – І. Ютсон, М. Корейніс, Г. Орлов; 3-ї премії – Т. Докшицер, Г. Орвід, І. Воловник, Д. Єршомін.

Радянські виконавці на духових та ударних інструментах здобули яскраві та переконливі перемоги на міжнародних конкурсах Всесвітніх фестивалів молоді та студентів у Празі (1947 р.), Будапешті (1949 р.), Берліні (1951 р.), Бухаресті (1953 р.), Варшаві (1955 р.), Москві (1957 р.), Вені (1959 р.), Гельсінкі (1962 р.).

З 1946 році у Празі щорічно проводяться міжнародні музичні конкурси „Празька весна”, на перших з яких були представлені лише виконавці на фортепіано та скрипці. У 1953 році в цьому конкурсі взяли участь і духовики. Зауважимо, що програми конкурсів „Празької весни” відрізняються великою різноманітністю, поряд з творами зарубіжної класики широко представлені твори радянських композиторів. Так, у 1962 році на цьому конкурсі для трубачів обов’язковим було виконання у третьому турі концерту А. Арутюняна.

У 1953 році конкурс „Празька весна” був присвячений А. Рейхи, радянські виконавці завоювали 7 перших та 1 другу премії.

Лауреатами конкурсу „Празька весна” 1959 року стали фаготист С. Красавін, валторнист А. Дьомін, яких нагородили чеськими інструментами.

У 1958 р. радянські виконавці на духових та ударних інструментах вперше взяли участь у міжнародному конкурсі в Женеві. Основною відмінною рисою женецьких конкурсів є жанрова та стилістична різноманітність програм. Учасники повинні виконати твори різних національних шкіл, серед яких твори добахівської епохи, забутих романтиків, сучасних авторів. значне місце в репертуарі займають твори радянських композиторів.

В числі видатних музикантів міжнародного класу – лауреатів конкурсів в Женеві слід назвати тромбоністів В. Баташева, А. Скобелева.

З 1952 року в Мюнхені проводяться міжнародні конкурси музикантів-виконавців, в яких радянські музиканти з успіхом брали участь у 1966, 1967, 1969, 1970 роках.

Двічі успіх супроводжував радянських виконавців-духовиків на міжнародних конкурсах у Будапешті.

З 1971 року проходять міжнародні конкурси музикантів-виконавців у Белграді, в якому успішно виступив кларнетист В. Желваков (3-а премія).

Зауважимо, що в Україні також проводились виконавські конкурси всесоюзного та республіканського значення. Так, у Києві з успіхом пройшов Республіканський конкурс виконавців на духових та ударних інструментах (1967 р. та 1971 р.), аналогічні конкурси пройшли в Донецьку (1979 р.), Дніпропетровську (1977 р.), Луганську (1978 р.), Рівному (1981 р.).

Київ у 1987 р. приймав Республіканський конкурс ансамблів духових інструментів, аналогічний конкурс відбувся у Хмельницькому (1992 р.) [37].

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Узагальнюючи матеріали першого розділу бакалаврського дослідження, можемо зробити наступні висновки.

Сучасний стан розвитку музичного мистецтва в Україні характеризується постійним пошуком нових форм музичної діяльності, які б в повній мірі задовольняли потребу творчої реалізації талановитих музикантів-виконавців.

Саме виконавські конкурси та фестивалі, які український музикознавець М. Бажанов причисляє до традиційних „ організаційних форматів виконавської майстерності” є однією з дієвих форм музичної діяльності.

У першому розділі бакалаврської наукової роботи визначена сутність основної дефініції, конкурси визначаються як „ **конкурентна форма концертного виступу музикантів за попередньо обумовленими умовами, що є фактором розвитку професійного музичного виконавства та своєрідним засобом пропаганди академічного музичного мистецтва в соціокультурному просторі**” [18].

В дослідженні розглядається сутність суміжного поняття „фестивалі” - як музичний захід, в рамках якого відбуваються виступи на різних музичних інструментах. Як правило, музичні фестивалі приурочені до знаменних дат або свят і носять більш масовий характер. У роботі доводиться, що виконавські конкурси та музичні фестивалі суттєво відрізняються, в першу чергу, ступенем професіоналізму учасників.

В роки незалежності конкурсно-фестивальний рух в Україні набув більшої популярності, що стало певним стимулом для активізації наукових пошуків з проблем вивчення позитивного досвіду проведення музичних виконавських конкурсів та їх впливу на розвиток музичного мистецтва загалом та зростання професійної майстерності музикантів-виконавців зокрема.

На основі аналізу історичних та мистецтвознавчих джерел у другому розділі бакалаврського дослідження з'ясовуються об'єктивні передумови становлення та розвитку конкурсно-фестивального руху в Україні; надається ретроспективний аналіз заснування всесоюзних та міжнародних музичних конкурсів, а також Республіканських конкурсів виконавців на духових інструментах в Україні, згадуються імена видатних виконавців на духових та ударних інструментах, що здобули почесні звання лауреатів означених конкурсів.,

РОЗДІЛ II КОНКУРСИ ВИКОНАВЦІВ НА ДУХОВИХ ТА УДАРНИХ ІНСТРУМЕНТАХ В УКРАЇНІ

2.1. Конкурси та фестивалі на сучасному етапі розвитку.

В попередньому розділі ми з'ясували, що однією з дієвих форм музичної діяльності і одним з основних чинників розвитку музичного мистецтва, що істотно впливають на зростання професійних якостей виконавців є конкурси та фестивалі.

У всі часи розвитку духового музичного мистецтва виконавці прагнули до творчих змагань, що було суттєвим стимулом для організації та проведення виконавських конкурсів та фестивалів. Безумовно, Україна не є винятком. За роки незалежності в різних куточках України систематично проводяться конкурси та фестивалі, в тому числі, виконавців на духових та ударних інструментах. В рамках нашого дослідження вважаємо за необхідне більш ґрунтовно зупинитись на основних з них.

Міжнародний конкурс виконавців на духових і ударних інструментах «Сурми Буковини», що проводиться у Чернівцях. У 2000 році відбувся 1-й конкурс «Сурми Буковини» в статусі регіонального, згодом він став Всеукраїнським, а з 2004 року отримав статус Міжнародного. Умовою конкурсу є обмеження віку учасників до 20-ти років.

Журі конкурсу в різні роки очолювали професор НМАУ імені П. Чайковського, голова Асоціації діячів духової музики України, композитор Левко Колодуб; народний артист України, доктор мистецтвознавства, професор, академік НАНУ Володимир Апатський; заслужений діяч мистецтв України, професор НМАУ імені П. Чайковського Роман Вовк. Членами журі конкурсу в різні роки були Єжи Котичка (Польща), Барбара Свьонтек-Желязна (Польща), Кшиштоф Камінський (Польща), Стоян Караіванов (Болгарія), заслужений діяч

мистецтв республіки Беларусь Володимир Скороходов, доктор мистецтвознавства Білоруської музичної академії, професор Борис Нічков, заслужений діяч мистецтв України, професор Гаррій Абаджян, заслужений діяч мистецтв України Лев Закопець, заслужений артист України, професор Роман Наконечний, заслужений артист України, доцент Юрій Василевич, доктор педагогічних наук, професор Ярослав Сверлюк, заслужений діяч мистецтв України, професор Степан Цюлюпа. викладачі-методисти відділу духових та ударних інструментів Чернівецького обласного коледжу мистецтв імені С. Воробкевича Валерій Горб, Тарас Гнюс та Олександр Акейніков.

Міжнародний конкурс для кларнетистів та саксофоністів «Сельмер-Париж в Україні» проводиться у Києві та Львові почергово. Цікавою особливістю цього конкурсу є те, що він включає лише дві номінації, журі конкурсу завжди представлене провідними французькими виконавцями на дерев'яних духових інструментах.

Міжнародний конкурс виконавців на дерев'яних духових інструментах імені Дмитра Біди, який проводиться у Львові. Цей конкурс є найпрестижнішим змаганням виконавців на дерев'яних духових інструментах не тільки в Україні. Останній раз у 2016 році з великим успіхом пройшов VII конкурс, головою журі якого був Герой України, народний артист України Мирослав Скорик. Членами журі конкурсу були професор Мюнхенського університету музики та мистецтв Ондраш Адор'ян (Німеччина), директор філармонії м. Кошице Юліус Кляйн (Словаччина), професори Музичного університету імені Ф. Шопена Ельжбета Гаєвська та Кшиштоф Камінський (Польща), професори Національної музичної академії України імені П. Чайковського, заслужений артист України Юрій Василевич та заслужений діяч мистецтв України Роман Вовк, професор Харківського державного університету мистецтва імені Івана Котляревського, народний артист України Гаррій Абаджян та директор Харківської ССМШ, заслужений діяч мистецтв України Валерій Алтухов.

Міжнародний конкурс «Мистецтво XXI століття» (Ворзель), одним з організаторів якого був відомий трубач та педагог, заслужений артист України, доктор мистецтвознавства, професор, президент Гільдії трубачів-професіоналів України Валерій Посвалюк. Особливістю цього конкурсу було те, що приймали участь в ньому лише виконавці-трубачі.

Міжнародний конкурс молодих трубачів імені Мирона Старовецького проводиться у Тернополі.

Цей конкурс носить ім'я знаного далеко за межами України талановитого музиканта-педагога, який все життя віддав педагогічній роботі у Тернопільському музичному училищі імені С. Крушельницької і виховав десятки талановитих послідовників.

Перший конкурс регіональний був проведений у 1999 році і в ньому брали участь студенти відділу духових та ударних інструментів Тернопільського музичного училища, у 2000 році був проведений обласний конкурс юних виконавців на духових інструментах імені Мирона Старовецького серед музичних шкіл та шкіл естетичного виховання, який проводиться і по цей час.

I-ий Всеукраїнський конкурс молодих трубачів імені Мирона Старовецького був проведений в тому ж, 2000 р., а з 2004 року він отримав статус Міжнародного.

Міжнародний фестиваль-конкурс «Співзвуччя», який проводиться у Маріуполі з 2002 року у статусі регіонального, а згодом – Міжнародного. Членами журі конкурсу у різні роки були заслужений артист України, доцент кафедри духових інструментів Харківського університету мистецтв імені І.П. Котляревського Юрій Тарарак, заслужений діяч мистецтв України, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету Степан Цюлюпа, викладач середньої спеціальної музичної школи Ростовської державної консерваторії імені С. Рахманінова Євген Мануїлов (Росія).

Міжнародний конкурс молодих виконавців «Кримська весна» у місті Ялта, який був заснований у 2001 році.

Міжнародний фестиваль «Музика без меж» проводиться у м. Дніпропетровськ.

Міжнародний музичний фестиваль «Фарботони» започаткований у м. Канів, Черкаської області.

Міжнародний конкурс «Синій птах» м. Сімферополь.

Міжнародний дитячо-юнацький конкурс «Срібний дзвін» проводиться у Ужгороді з 2000 року, в якому беруть участь і виконавці на духових та ударних інструментах. Цікавою ознакою конкурсу є те, що переможці отримують в подарунок музичні інструменти від всесвітньо відомої фірми «Сельмер-Париж». Головою журі саме виконавців на музичних інструментах є академік Академії мистецтв України, професор, народний артист України, завідувач кафедри композиції НМАУ імені П. Чайковського Євген Станкович, а членами журі в різні роки були соліст Національного будинку органної та камерної музики України, народний артист України Андрій Ільків; професор Еразмуської вищої школи Свімберг Гедвіг (Бельгія); концертуючий фаготист, завідувач відділу духових інструментів музичного ліцею м. Дунайвароці Товтин Іштван (Угорщина); концертуючий кларнетист, викладач секції духових та ударних інструментів Ужгородського музичного ліцею імені Д. Задора Томич Ференц (Україна).

Міжнародний конкурс виконавців на мідних духових інструментах імені Степана Ганича.

Цей конкурс носить ім'я талановитого тромбоніста та педагога Степана Федоровича Ганича, який все життя віддав музиці, працюючи солістом оркестру Львівського національного академічного театру опери та балету імені С. Крушельницької та педагогом Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка.

Конкурс вперше відбувся у листопаді 2007 року у Львові. Статус міжнародного цей конкурс отримав завдяки тому, що учасниками конкурсу були молоді виконавці з України, Росії та Білорусі, а головою журі став професор Білоруської Академії музики, президент Гільдії трубачів Білорусі Микола Волков, членами журі – соліст оркестру Академічного Великого театру Росії Еркін Юсупов (Москва, тромбон), викладач Санкт-Петербурзького музичного коледжу імені Г. Свірідова Михайло Пугачевський (Санкт-Петербург, тромбон), та українські видатні педагоги і музиканти.

Міжнародний конкурс виконавців на духових та ударних інструментах імені В. Антоніва та М. Законця, який було започатковано у 2018 році у м. Львів. Цей конкурс проводиться у чотирьох вікових категоріях, умовою є обов'язкове виконання твору композитора країни учасника конкурсу.

Головою журі першого конкурсу став заслужений артист України, професор Львівської НМА імені М. Лисенка Роман Наконечний (труба), члени журі – професор Краківської музичної академії Єжи Котичка (Польща, гобой); професор музичної академії в м. Лодзь Кшиштоф Камінський (Польща, фагот); професор Краківської музичної академії Барбара Свьонтек- Желязна (Польща, флейта); професор Музичної академії імені Кароля Шимановського в Катовіце Міхал Мазуркевич (Польща, тромбон); професор Краківської музичної академії Пьотр Лято (Польща, кларнет); доцент Університету м. Острава Ігор Франтішак (Чехія, кларнет) друга флейта у Королівському Концертгебау оркестрі Марія Семотюк-Шлафке (Голандія, флейта); соліст Дніпровського Академічного театру опери та балету Віталій Титар (фагот); заслужений діяч мистецтв України, професор ЛНМА імені М. Лисенка В'ячеслав Цайтц (гобой); професор ЛНМА імені М. Лисенка, доктор мистецтвознавства Андрій Карпьяк; артист Львівської філармонії Назар Базів; заслужений діяч мистецтв України, професор НМАУ імені П. Чайковського Роман Вовк та заслужений артист України, доцент Юрій Василевич; доктор педагогічних наук, професор Ярослав Сверлюк та заслужений

діяч мистецтв України, професор Степан Цюлюпа з Рівненського державного гуманітарного університету.

Всеукраїнський конкурс виконавців на духових та ударних інструментах пам'яті Миколи Тимихи, який проводиться у Києві. Цей конкурс був започаткований у 2013 році у статусі відкритого міського конкурсу, але рівень учасників виявився настільки високим, що конкурс набув широкого суспільного резонансу і вже наступного року набув статусу Всеукраїнського. Головою журі цього конкурсу був заслужений діяч мистецтв України, доктор філософії, професор НМАУ імені П. Чайковського Роман Вовк, а членами журі – заслужений артист України, доцент НМАУ імені П.І. Чайковського Олександр Блінов; заслужений артист України, професор НМАУ Михайло Мимрик; заслужений працівник культури України, доцент Київського інституту музики імені Р. Глієра Олександр Кочерженко; заслужений діяч мистецтв України, професор, директор Львівського музичного ліцею імені С. Крушельницької Лев Закопець; доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Львівської НМА імені М. Лисенка Андрій Карп'як; заслужений діяч мистецтв України, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ Степан Цюлюпа.

Всеукраїнський конкурс виконавців на духових інструментах «Полтавська весна» м. Полтава.

Всеукраїнський конкурс камерних ансамблів духових та ударних інструментів імені Франца та Карла Доплерів, започаткований у Львові. Перший конкурс відбувся у 2016 році, у 2018 році відбувся другий Всеукраїнський конкурс, головою журі був доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Львівської НМА імені М. Лисенка Андрій Карп'як, члени журі - заслужений діяч мистецтв України, доктор філософії, професор НМАУ імені П. Чайковського Роман Вовк; заслужений артист України, професор ЛНМА імені М. Лисенка Роман Наконечний;

заслужений артист РФСР, професор Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського Валерій Богданов; заслужений артист України, професор ЛНМА імені М. Лисенка Борис Олійник; заслужений діяч мистецтв України, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ Степан Цюлюпа, заслужений діяч мистецтв України, директор Івано-Франківського музичного училища імені Д. Січинського Петро Гундер.

Всеукраїнський конкурс виконавців на духових та ударних інструментах «Концертіно». Цей конкурс був започаткований у м. Калуш, Івано-Франківської області у 1998 році. В статусі регіонального відбулось вісім конкурсів, з 2016 року цей конкурс став Всеукраїнським. Членами журі цього конкурсу в різні роки були заслужений діяч мистецтв України, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ Степан Цюлюпа, заслужений діяч мистецтв України, доктор філософії, професор НМАУ імені П. Чайковського Роман Вовк; заслужений артист України, професор ЛНМА імені М. Лисенка Роман Наконечний; заслужений діяч мистецтв України, директор Івано-Франківського музичного училища імені Д. Січинського Петро Гундер, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Львівської НМА імені М. Лисенка Андрій Карп'як, та ін.

Відкритий конкурс юних виконавців на духових та ударних інструментах у м. Івано-Франківськ. Конкурс проводиться з 2008 року між учнями початкової музичної освіти серед виконавців на духових та ударних інструментах. Постійним головою журі цього конкурсу є Тараненко Іван Іванович – композитор, секретар правління Національної спілки композиторів України, старши викладач НМАУ імені П. Чайковського, лауреат премій імені Л. Ревуцького та М. Лисенка. Конкурс проводиться за ініціативи Департаменту культури Івано-Франківської міської ради.

2.2. Виконавські конкурси та фестивалі на Рівненщині.

У попередньому параграфі ми з'ясували, що практично в кожній області України проводяться конкурси та фестивалі, в яких виконавці, в тому числі і на духових та ударних інструментах, мають змогу реалізувати свій творчий потенціал. Не виключенням є і Рівненщина, яка славиться потужною виконавською школою гри на духових і ударних інструментах та розмаїттям мистецьких форумів.

За ініціативи диригента духовим оркестром та викладача Рівненського музичного училища, заслуженого працівника культури України, члена Всесвітньої Асоціації діячів духової музики ВАСБЕ Андрія Кібіти та при підтримці Всеукраїнської музичної спілки був започаткований Міжнародний фестиваль духової музики «Сурми» у далекому 1994 році. За роки існування фестивалю з успіхом відбулось біля десяти мистецьких змагань, в яких брали участь як солісти-духовики, так і ансамблі та оркестри з України, Польщі, Росії, Білорусі.

Цікавим є той факт, що за формою фестиваль є мистецьким святом, адже солісти-виконавці, ансамблі та оркестри мали змогу виступити на літніх естрадах, майданах та концертних залах Рівного. У рамках фестивалю проходили марш-паради, плац-концерти, майстер-класи, творчі зустрічі і концерти гостей. Лауреати перших премій фестивалю отримували рекомендації для участі у Всесвітньому музичному конкурсі у Нідерландах та Міжнародному конкурсі, що проводиться у Німеччині.

Цікавою складовою фестивалю є «Конкурс на кращі оригінальні твори для духових оркестрів та ансамблів». До участі у конкурсі допускались ненадруковані концертні твори (партитура і голоси), що оцінювались Міжнародним журі. Для якісного відтворення конкурсних творів на базі Рівненського духового оркестру «Сурма» створювався Міжнародний

молодіжний духовий оркестр. Найкращі музичні твори для ансамблів та духових оркестрів пропонувались до друку в музичних видавництвах України та за кордоном.

Варто відзначити, що в рамках міжнародного фестивалю проходили концерти, в яких у якості диригентів приймали участь Роберт Гіфорд (США), Філіп Ланге (Франція), Георгій Сальников (Росія), Канат Ахметов (Казахстан).

У виконанні Молодіжного духового оркестру звучали твори сучасних композиторів: голландського композитора Хенк Ван Лійнсхоотена (диригент Філіп Ланге) „Варіації на японські народні мелодії”, „Ностальгічна арія” для саксофона з оркестром (соліст Іван Кушнір), „Адажіо для флейти” (солістка Олена Полехіна), „Сюїта на грецькі пісні кохання”; російського композитора Г. Сальникова „Російська рапсодія” для фортепіано з оркестром (солістка Тамара Юшкова), „Ода 1000-ліття хрещення Русі” та ін.

Чільне місце серед рівненських виконавських конкурсів та фестивалів в царині духового мистецтва по праву займає ***Всеукраїнський конкурс виконавців (ансамблів) на духових та ударних інструментах імені В'ячеслава Старченка***. Конкурс проводиться з метою виявлення і підтримки творчо обдарованої молоді, популяризації творчості українських та зарубіжних композиторів, обміну науково-методичним досвідом, розвитку та престижу української національної школи гри на духових та ударних інструментах, привернення уваги громадськості до проблем інструментального та ансамблевого музичного мистецтва в Україні. Ініціатором та організатором конкурсу став завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ, заслужений діяч мистецтв України, кандидат педагогічних наук, професор С. Д. Цюлюпа.

Перший конкурс відбувся у 2005 році, журі очолив знаний музикант, педагог, науковець, заслужений артист України, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів НМАУ імені П.

Чайковського, президент Гільдії трубачів-професіоналів України, автор багаточисельних наукових та методичних праць в галузі історії розвитку та методиці навчання гри на духових інструментах.

У 2021 році був проведений вже 9-й Всеукраїнський віртуальний конкурс молодих виконавців (ансамблів) на духових та ударних інструментах імені В. Старченка.

Зауважимо, що кафедра духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ стала ініціатором проведення з 2017 року ще одного всеукраїнського конкурсу молодих виконавців (ансамблів) на ударних інструментах імені талановитого рівненського педагога, виконавця, диригента Людвіга Котлара, головою журі якого були професори Борис Олійник та Олександр Блінов.

У квітні 2022 року відбудеться третій всеукраїнський віртуальний конкурс молодих виконавців (ансамблів) на ударних інструментах імені Л. Котлара.

Зазначимо, що у рамках конкурсу проводиться науково-практична конференція „Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя”. У 2006 році вийшов перший збірник наукових праць, а у 2022 році – вже чотирнадцятий випуск цього збірника, присвячений розгляду актуальних проблем в жанрі духової музики.

Не можна оминати увагою конкурс духових оркестрів «Дзвенить оркестрів мідь», який започаткований у 2010 році Рівненським обласним методичним центром управління культури РОДА, та великим шанувальником духової музики, власником готельно-розважального комплексу «Скольмо», що знаходиться у м. Клевань-1 Рівненського району Юрієм Ципаком.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Узагальнюючи матеріали другого розділу бакалаврського дослідження, можемо зробити наступні висновки.

У всі історичні часи розвитку музичного мистецтва, в тому числі духового, завжди музиканти прагнули показати свою виконавську майстерність у різноманітних творчих змаганнях, що є абсолютним стимулом для організації та проведення різноманітних конкурсів та фестивалів.

У другому розділі наукової роботи надається аналіз функціонування в Україні різноманітних фестивалів та конкурсів, в яких беруть участь виконавці (ансамблі) на духових та ударних інструментах. У роботі висвітлюється шлях становлення та розвитку конкурсів в історичній ретроспективі, розглядаються умови проведення конкурсних змагань, згадуються імена видатних музикантів, які забезпечують роботу журі означених творчих змагань.

У бакалаврському дослідженні доводиться, що практично кожна область України представлена в конкурсно-фестивальному русі. Не виключенням є і Рівненщина, яка славиться потужною виконавською та педагогічною школою гри на духових та ударних інструментах, чудовими колективами та розмаїттям мистецьких форумів.

У роботі надається аналіз функціонування *міжнародного фестивалю духової музики „Сурми”*, який за ініціативи чудового музиканта, педагога та диригента, керівника духового оркестру Рівненського музичного коледжу Андрія Кібіти вперше був проведений у 1994 році. В роботі аналізуються умови проведення фестивалю, згадуються заходи, які відбувались в рамках фестивалю тощо.

Чільне місце серед рівненських виконавських конкурсів та фестивалів в царині духового мистецтва по праву займає *Всеукраїнський конкурс виконавців (ансамблів) на духових та ударних інструментах імені В'ячеслава Старченка*,

який започаткований і проводиться кафедрою духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ. Зауважимо, що з успіхом було проведено дев'ять конкурсів, на яких свою виконавську майстерність мали змогу продемонструвати сотні талановитих музикантів-духовиків з України та зарубіжжя..

Кафедра духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ стала ініціатором проведення з 2017 року ще одного конкурсу серед виконавців на ударних інструментах імені Л. Котлара, і у 2022 році відбувся вже третій означений конкурс.

На Рівненщині, за ініціативи Рівненського обласного методичного центру та палкого прихильника духової музики, власника готельно-розважального комплексу «Скольмо» Юрія Ципака, у 2010 році був започаткований міжнародний конкурс духових оркестрів «Дзвенить оркестрів мідь», в якому беруть участь духові оркестри не тільки з України, а й з-за кордону.

У роботі доводиться, що фестивалі та конкурси сприяють розвитку духового мистецтва, підвищують професійну майстерність музикантів-духовиків, стають дієвою формою популяризації та утвердження національної школи гри на духових та ударних інструментах у світі.

ВИСНОВКИ

Сучасний стан розвитку музичного мистецтва в Україні характеризується постійним пошуком нових форм музичної діяльності, які б в повній мірі задовольняли потребу творчої реалізації талановитих музикантів-виконавців.

Саме виконавські конкурси та фестивалі, які український музикознавець М. Бажанов причисляє до традиційних „організаційних форматів виконавської майстерності” є однією з дієвих форм музичної діяльності.

У першому розділі бакалаврської наукової роботи визначена сутність основної дефініції, конкурси визначаються як **„конкурентна форма концертного виступу музикантів за попередньо обумовленими умовами, що є фактором розвитку професійного музичного виконавства та своєрідним засобом пропаганди академічного музичного мистецтва в соціокультурному просторі”** [18].

В дослідженні розглядається сутність суміжного поняття „фестивалі” - як музичний захід, в рамках якого відбуваються виступи на різних музичних інструментах. Як правило, музичні фестивалі приурочені до знаменних дат або свят і носять більш масовий характер. У роботі доводиться, що виконавські конкурси та музичні фестивалі суттєво відрізняються, в першу чергу, ступенем професіоналізму учасників.

В роки незалежності конкурсно-фестивальний рух в Україні набув більшої популярності, що стало певним стимулом для активізації наукових пошуків з проблем вивчення позитивного досвіду проведення музичних виконавських конкурсів та їх впливу на розвиток музичного мистецтва загалом та зростання професійної майстерності музикантів-виконавців зокрема.

На основі аналізу історичних та мистецтвознавчих джерел у другому розділі бакалаврського дослідження з’ясовуються об’єктивні передумови становлення та розвитку конкурсно-фестивального руху в Україні; надається

ретроспективний аналіз заснування всесоюзних та міжнародних музичних конкурсів, а також Республіканських конкурсів виконавців на духових інструментах в Україні, згадуються імена видатних виконавців на духових та ударних інструментах, що здобули почесні звання лауреатів означених конкурсів.

У другому розділі наукової роботи надається аналіз функціонування в Україні різноманітних фестивалів та конкурсів, в яких беруть участь виконавці (ансамблі) на духових та ударних інструментах. У роботі висвітлюється шлях становлення та розвитку конкурсів в історичній ретроспективі, розглядаються умови проведення конкурсних змагань, згадуються імена видатних музикантів, які забезпечують роботу журі означених творчих змагань.

У бакалаврському дослідженні доводиться, що практично кожна область України представлена в конкурсно-фестивальному русі. Не виключенням є і Рівненщина, яка славиться потужною виконавською та педагогічною школою гри на духових і ударних інструментах, чудовими колективами та розмаїттям мистецьких форумів.

У роботі надається аналіз функціонування *міжнародного фестивалю духової музики „Сурми”*, який за ініціативи педагога та диригента, керівника духового оркестру Рівненського музичного коледжу Андрія Кібіти вперше був проведений у 1994 році. В роботі аналізуються умови проведення фестивалю, згадуються заходи, які відбувались в рамках фестивалю тощо.

Чільне місце серед рівненських виконавських конкурсів та фестивалів в царині духового мистецтва по праву займає *Всеукраїнський конкурс виконавців (ансамблів) на духових та ударних інструментах імені В'ячеслава Старченка*, який започаткований і проводиться кафедрою духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ. Зауважимо, що з успіхом було проведено дев'ять конкурсів, на яких свою виконавську майстерність мали змогу продемонструвати тисячі талановитих музикантів-духовиків.

Кафедра духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ стала ініціатором проведення з 2017 року ще одного конкурсу серед виконавців на ударних інструментах імені Л. Котлара, і у 2022 році відбудеться вже третій означений конкурс.

На Рівненщині, за ініціативи Рівненського обласного методичного центру та палкого прихильника духової музики, власника готельно-розважального комплексу «Скольмо» Юрія Ципака, у 2010 році був започаткований міжнародний конкурс духових оркестрів «Дзвенить оркестрів мідь», в якому беруть участь духові оркестри не тільки з України, а й з-за кордону.

У роботі доводиться, що фестивалі та конкурси сприяють розвитку духового мистецтва, підвищують професійну майстерність музикантів-духовиків, стають дієвою формою популяризації та утвердження вітчизняної школи гри на духових інструментах у світі.

Список використаних джерел

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. – 248 с
2. Апатський В.М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва: Навчальний посібник. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. – 588 с.
3. Апатський В.М Історія духового музично-виконавського мистецтва.. Книга 2. . – Київ: ТОВ «Задруга», 2012. – 408 с.
4. Апатський В. М. Основи теорії та методики музично-виконавського мистецтва: навчальний посібник. Київ, НМАУ імені П. І. Чайковського, 2006. – 432 с.
1. Богданов В. Історія музичного мистецтва України від найдавніших часів до поч. ХХ ст. : моногр. / В. Богданов. – Х. : Основа, 2007. – 395 с.
2. Богданов В.О. Історія духового музичного мистецтва України : моногр.– Х. : Основа, 2000. – 336 с.
3. Богданов В.О. Концертна практика сольо-ансамблевого і оркестрового виконавства на духових інструментах в Україні у другій половині ХVІІІ – першій половині ХІХ ст. // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті : зб. наук. пр. вузів худож.-буд. профілю України і Росії. – Х., 2006. – Вип. 4, 5, 6. – С. 95–99.
4. Богданов В.О. Предыстория духового музыкального искусства Украины: Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура. – Харків, 2007. – № 1, 2. – С. 11–20.
5. Богданов В.О., Богданова Л.Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХст.: В 2-х томах.- Т.1.-Х.: ФО-П Сілічева С.О.,2013.- 384 с.

6. Богданов В.О., Богданова Л.Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХст.: В 2-х томах.- Т.2.-Х.: ФО-П Сілічева С.О.,2013.- 348 с.
7. Вовк Р.А. Портрети корифеїв. Науково-популярне видання / Р.А.Вовк. – К.: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2013.-225 с.
8. Давидовський К. Ю. Соціокультурні виміри міжнародного фестивального руху: за результатами ІV міжнародного музичного фестивалю «Віртуози планети». Збірник наукових праць „Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури”, Вип. 26, 2011. – 146 с.
9. Збірник наукових матеріалів VI-ї Міжнародної науково – практичної конференції «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя». Випуск №6 /Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2014.-156 с. ISBN 978-966-416-336-8
10. Збірник наукових матеріалів V-ї Міжнародної науково – практичної конференції «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя». Випуск №5 /Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2013.-160 с.
11. Зінська Т.В. Музично-виконавське мистецтво в соціокультурному просторі України кінця ХХ - початку ХХІ століття: дис. ... канд. мистецтвознавства, спеціальність 26.00.01. - теорія та історія культури. К., 2011. 204с.
12. Зубенко Д. Розвиток фестивального руху в сучасній Україні. Вісник НТУУ, збірник наукових праць, 2011, №4 (12). С. 110-114.
13. Кавунник Л. В. Мистецтво духової музики у контексті культурно-освітніх традицій м. Ніжин ХХ століття // Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України. – Рівне, 2008. – Вип. 3. – С. 98–104.
14. Колодуб Л. Деякі думки щодо сучасного стану музики духової: вид-во

Україна музична. – 1998. – С. 19–20.

15. Круль П. Ф. Історичні критерії національного духового інструментального мистецтва в Україні XVIII ст. // Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. Музичне виконавство. – К., 2000. – Вип. 8 – С. 154–163.

16. Круль П. Ф. Національне духове інструментальне мистецтво українського народу: Малодосліджені сторінки історії Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського ; [відп. ред. Ляшенко І.Ф.]. – К., 2000. – 324 с.

17. Круль П.Ф. Розвиток національного духового інструментального мистецтва кінця XVIII – початку XIX століть / П.Ф. Круль // Історія в школі. – К. : Вид-во «Етносфера», 2000. – № 1. – С. 37–40.

18. Круль П.Ф. Сторінки з історії минулого національного духового інструментарію України // Вісник Держ академії керівних кадрів культури і мистецтв. – К. : ДАКККіМ, 2000. – № 3. – С. 38–44.

19. Марценюк Г.П. Українське тромбонове виконавство в контексті європейського духового музичного мистецтва.-К.:ДП «Інформ .-аналіт. агентство», 2013.-402 с.

20. Посвалюк В.Т. Мистецтво гри на трубі в Україні: Монографія. - Київ: КНУКіМ, 2006. – 400 с.

21. Посвалюк В.Т., Посвалюк К.В. Історія кафедри духових і ударних інструментів НМАУ ім.П.І.Чайковського у фотографіях. – К. : НМАУ ім. П.І.Чайковського, 2010.- 224 с.

22. Пухляк М. Конкурс музикантів-виконавців як феномен сучасного культурного простору. Дис... канд.мист. 26.00.01 «Теорія та історія культури», Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського, 160 с.

23. Рудчук Ю. Духова музика України XVIII-XIX століттях : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». – К., 2001. – 28 с.

24. Романенко А. Р. Музичний конкурс як соціокультурний феномен у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, *Музичне мистецтво в онтологічному дискурсі*, ч. 2, 2016. С. 126-129.

25. Садівський Я.П. Виконавські конкурси як фактор формування української школи тромбонного виконавства // *Збірник наукових праць «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя»*. Випуск № 3 /Упорядник С.Д. Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2008. С 67-72.

26. Сікорська І. Здобутки та проблеми музичного життя України 90-х рр.// *Матеріали до українського мистецтвознавства: збірник наукових праць*, Вип.3, 2003.

27. Сверлюк Я. В. З історії розвитку духової музики на Волинському Поліссі // *Поліссезнавство: наукові фольклорно-етнологічні та мистецтвознавчі студії*. – Рівне : Волинські обереги, 2001. – С. 96–100.

28. Хрома Г. Деякі особливості сучасних молодіжних фестивалів // *Матеріали до українського мистецтвознавства:збірник наукових праць*, Вип.3, 2003.

29. Цюлюпа С.Д. Виконавські конкурси як фактор формування української школи духового виконавства // *Збірник наукових праць «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя»*. Випуск №3 /Упорядник С.Д. Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2008. -147 с.

30. Цюлюпа С.Д. Історія кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету: минуле і сучасне. Навчальний посібник.-Рівне: видавець О.Зень, 2012.-240с.

31. Цюлюпа С.Д. Трубачі Рівного в історії інструментально-ансамблевого виконавства Волинського Полісся /С.Д.Цюлюпа // *Збірник наукових праць «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті*

національної культури України та зарубіжжя». Випуск №6 /Упорядник С.Д. Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2014. - 151 с.

32. Шамаєва К.І. Музична освіта в Україні у першій половині ХІХ ст навч.пос.- Київ, 1996. -112с.

33. Шреєр - Ткаченко О. Я. Історія української музики: в 2 ч. Ч. 1. Розвиток української музичної культури від найдавніших часів до середини ХІХ ст.. – К.: Музична Україна, 1980. – 196 с.

Додаток А

Науково-практична конференція в рамках конкурсу імені В. Старченка, 2018р.

З вітанням до учасників конференції виступає проф. Ярослав Сверлюк – директор Інституту мистецтв РДГУ.

Додаток Б

Вручення дипломів лауреатам 6-го Відкритого конкурсу юних виконавців на духових та ударних інструментах в Івано-Франківську (29-30 березня 2018 року), зліва на право С.Цюлюпа, І. Тараненко (голова журі), Л. Никорак.

Додаток В

Голова журі професор Роман Вовк вручає нагороди переможцям 8-го конкурсу імені В. Старчека, м. Рівне, зал камерної та органної музики обласної філармонії, 25 березня 2018 р.

Додаток Г

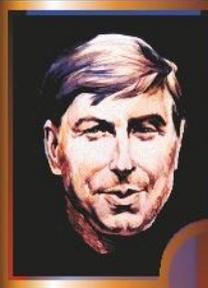
Члени журі 2-го Всеукраїнського конкурсу камерних ансамблів духових та ударних інструментів імені Франца та Карла Доплерів, ЛНМА імені М. Лисенка, 8-10 листопада 2018 р. Зліва на право П. Гундер, Р. Вовк, А. Карп'як (голова журі), С. Цюлюпа, Б. Олійник.

VIII - й Всеукраїнський відкритий конкурс

молодих виконавців (ансамблів) на дерев'яних духових інструментах

імені В'ячеслава Старченка

В рамках проекту "Рівне місто унікальних подій - 2018"

Камітет
Державного інституту
Музикології України

ЗА ПОДЕРЖАКИ

YAMAHA

BOSS

ТЕЛЕКАНАЛ РТБ,
РАДІО "КРАЇНА"

ПРІОКС

МАЙСТРО

ФІЛМ

Волний

МАЙСТРО

ПРОГРАМА

23 березня

Збір, ресторація, зберігання та розташування учасників конкурсу (з 8:00 до 14:00 год.) Презентація сучасних наукових, навчально-методичних та нотних видань духовиків України та зарубіжжя. Інститут мистецтв РДГУ, ауд. № 22, вул. Хмельницького, 7.

ПРЕЗЕНТАЦІЇ:

сучасних наукових, навчально-методичних та нотних видань духовиків України та зарубіжжя

Апатський В.М. Навчальний посібник. Фотозвід А до Я. 2017, м. Київ.
Кав'юк А.Я. Монографія. Концепційні засади художнього мистецтва сучасного флейкета. 2013, м. Львів.
Богданов В.О., Богданова Л.Д. Навчальний посібник. Історія духового музичного мистецтва України. 2013, м. Харків.
Бовк Р.А. Монографія. Портрети Корифей. 2013, м. Київ.
Кузь П.Ф. Підручник. Духовий інструментарій в історії музичної культури України. 2013, м. Івано-Франківськ.
Ничков Б.В. Белорусские - музичанти - исполнители на медных духовых и ударных инструментах. 2014, г. Минск.
Фартушский В.П. Золотой гобой Оазисной Пальмиры. 2014, г. Петроаводск.
Скорюхов В.П. Монографія. Совети моим ученикам. 2009, г. Минск.
Марценюк Г.П. Монографія. Українське тромбонне виконавство в контексті європейського духового музичного мистецтва. 2013, м. Київ.
Посвалюк В.Т. Навчальний посібник. Методика оволодіння верхнім регістром на трубі. 2013, м. Київ.
Гішка І.С. Навчально-методичний посібник. Теорія і методика постановки виконавського апарату трубача. 2013, м. Львів.
Савулюк Я.В. Монографія. Диригентсько-оркестрова освіта: теорія, методика, практика. 2007, м. Рівне.
Качмарчук В.П. Монографія. Неміжцє флейтове мистецтво XVIII-XIX вв. 2008, г. Донецьк.
Посвалюк В.Т. Ліричні твори М.В. Лисенка в транскрипції для труби. Навчально-методичний посібник. НМАУ, 2015, м. Київ.
Закопальц Л.М. Львівська середня спеціалізована музична школа-інтернат імені Соломії Крушельницької. Сторінки історії. 2017, м. Львів.
Палаженко О.П. Навчальний посібник. Інструментознавство. 2017, м. Рівне.
Цюлюва С.Д. Наукове видання. Збірник наукових праць "Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя". Випуск №10, 2018, м. Рівне.
Г. Лашко, О. Юрченко Шляхи гри на кларнеті. 2018, м. Черкаси.

23 березня

17.00

Відкриття конкурсу за участю джаз-оркестру кафедри духових та ударних інструментів РДГУ, диригент – Олександр Гайдабура, духового оркестру кафедри та дискленд-бенду «Джоркер» художній керівник і диригент Олександр Сіончук.
За лаважерою та органної музики, вул. Соборна, 137.

24 березня

Пр об и з а л у

з 7:30 до 8:45 год.

Номінації: кларнет, гобой
Концертний зал Рівненської ДМШ №2, вул. Островського, 13-А.

з 7:30 до 8:45

Номінації: флейта, саксофон, фогот
Концертний зал Рівненського музичного училища РДГУ, вул. С.Бандери, 6.

з 16:30 до 17:00 год.

Номінація ансамблі: молодша, середня та старша групи
Концертний зал Рівненського музичного училища РДГУ, вул. С.Бандери, 6.

Програми в и с тупи уч а с н и к і в к о н к у р с у

з 9:00 до 19:00 год. виконавці на дерев'яних духових інструментах в номінаціях: кларнет, гобой.
Концертний зал Рівненської ДМШ №2, вул. Островського, 13-А.

з 9:00 до 16:30 год. виконавці на дерев'яних духових інструментах в номінаціях: флейта, саксофон альт, фогот.
Концертний зал Рівненського музичного училища РДГУ, вул. С.Бандери, 6.

з 17:00 год.

номінація ансамблі: молодша, середня та старша групи.
Концертний зал Рівненського музичного училища РДГУ, вул. С.Бандери, 6.

25 березня

9.00 - 11.00

Урочисте закриття конкурсу. Нагородження переможців, гала концерт володарів Гран-прі та лауреатів конкурсу.
Зал камерної та органної музики, вул. Соборна, 137.

23-25 березня 2018 року

Вхід вільний

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПЕРШИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС

молодих виконавців (ансамблів)
на духових та ударних інструментах
ім. В'ячеслава Старченка
21-24 квітня 2005 року

м.Рівне, 2005

Члени журі 3-го конкурсу імені В. Старченка, 19-22 квітня 2007 року, зліва на право Ф. Крижанівський, В. Посвалюк (голова журі), В. Богданов, П. Круль, С. Цюлюпа, Я. Сверлюк.